

การพัฒนาพื้นที่เชิงบูรณาการแบบร่วมมือเพื่อแก้ไขปัญหาความยากจนแบบเบ็ดเสร็จและแม่นยำ

กรณีศึกษาพื้นที่จังหวัดมุกดาหาร ระยะที่ 1

Integrated and Collaborative Area Development for Comprehensive and Precise Solutions for

Poverty Alleviation Case Study of Mukdahan Province Phase 1.

ทิวากร เหล่าลือชา¹, ศศิพงษ์ จันทระสา², ปิยะนุช ทวีสุข³, บุรฉัตร จันทร์แดง⁴, วณิดา สังคะลุน⁵, สุนันทา ฟิลาวุธ⁶,

สุพรรณิ ทองน้อย⁷, จักรกฤษณ์ ภูมิพรหม⁸, ธนวัฒน์ ผิวขาว⁹, มยุรา คำปาน¹⁰ และดารินี บุตรดีวงศ์¹¹

Tiwakorn Laoluecha¹, Sasipongsa Chantarasakha², Piyanuch Taveesuk³, Burachat Jandaeng⁴,

Wanida Sangkhalun⁵, Sunantha Philawut⁶, Supanee Tongnoi⁷, Jakkrit Phumprom⁸, Thanawat Phiokham⁹,

Mayura Khampan¹⁰ and Darinee Buddeewong¹¹

¹อาจารย์ วิทยาลัยชุมชนมุกดาหาร สถาบันวิทยาลัยชุมชน

^{2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11}คณะผู้วิจัย วิทยาลัยชุมชนมุกดาหาร สถาบันวิทยาลัยชุมชน

¹Lecturer from Mukdahan Community College Institute of Community Colleges

^{2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11}Research Team from Mukdahan Community college Institute of Community Colleges

Corresponding Author Email: Kornmaha@gmail.com

Received: 21 January 2022

Revised: 15 February 2022

Accepted: 20 February 2022

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1. เพื่อสนับสนุนการจัดทำระบบข้อมูลความยากจน และติดตามการช่วยเหลือในการแก้ไขปัญหาความยากจนของจังหวัดมุกดาหาร 2. เพื่อออกแบบกลไก กระบวนการวิจัย และเครื่องมือในการพัฒนาเชิงพื้นที่เพื่อสนับสนุนการทำงานช่วยเหลือแก้ไขปัญหาความยากจนของจังหวัดมุกดาหาร 3. เพื่อติดตาม วิเคราะห์ ข้อมูลคนจน และหนุนเสริมกลไกพัฒนาเชิงพื้นที่เพื่อแก้ไขปัญหาความยากจนของจังหวัดมุกดาหาร และ 4. เพื่อสังเคราะห์ข้อมูลพื้นที่ระดับครัวเรือน และการทำงานเชิงพื้นที่แก้ไขปัญหาความยากจนจังหวัดมุกดาหาร เพื่อจัดทำข้อเสนอแนะเชิงนโยบายเชิงพื้นที่ เป็นการวิจัยแบบผสมผสานระหว่างการวิจัยเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์ มีกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 3,320 ครัวเรือน โดยใช้สูตรของทาร์โรว์ ยามาเน่ ที่ระดับความคลาดเคลื่อน 0.05 และกลุ่มเป้าหมาย จำนวน 50 คน ที่มาจากการการเลือกแบบเจาะจง แล้วนำข้อมูลที่รวบรวมได้จากแบบสอบถามมาวิเคราะห์โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ประกอบด้วย ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และนำข้อมูลที่รวบรวมได้จากเอกสารต่าง ๆ และแบบสัมภาษณ์ มาวิเคราะห์แบบเชิงเนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า 1) สนับสนุนการจัดทำระบบข้อมูลความยากจนโดยการลงพื้นที่ไปเก็บข้อมูลจากครัวเรือนเป้าหมายจำนวน 5,060 ครัวเรือน เพื่อนำไปบันทึกในระบบสนับสนุนการทำงานเชิงพื้นที่เพื่อการแก้ไขปัญหาความยากจนแบบเบ็ดเสร็จและแม่นยำ (www.livingonnewpace.com) 2) เครื่องมือในการพัฒนาพื้นที่ คือ ระบบฐานข้อมูลครัวเรือนยากจน livingonnewpace และ pppconnect จากนั้นจึงนำข้อมูลในระบบฐานข้อมูลทั้ง 2 มาวิเคราะห์ และได้จัดให้มีคลินิกวิจัย เพื่อส่งต่อข้อมูลและความช่วยเหลือคนจนให้หน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องได้ดำเนินการต่อไป 3) จัดให้มีบันทึกข้อตกลงความร่วมมือ (MOU) ในการแก้ไขปัญหาความยากจน เพื่อส่งต่อข้อมูลครัวเรือนยากจน เพื่อร่วมกันติดตาม วิเคราะห์ และช่วยเหลือครัวเรือนยากจนกับหน่วยงานหน่วยงานราชการ ภาคเอกชน รัฐวิสาหกิจ จำนวน 6 กระทรวง 8 หน่วยงาน และ 4) ได้กำหนดพื้นที่โครงการนำร่องในการแก้ไขปัญหาความยากจนโดยการปลูกมันเทศญี่ปุ่น คือ ตำบลกุดชุม อำเภอดงหลวง จำนวน 2 ชุมชน ได้แก่ บ้านคำผักกูดและบ้านसानแก้ว จำนวน 60 คน และได้จัดทำข้อเสนอแนะเชิงนโยบายในการแก้ไขปัญหาความยากจนในจังหวัดมุกดาหารเข้าไปในแผนพัฒนาจังหวัดมุกดาหารระยะ 5 ปี พ.ศ. 2566-2570

คำสำคัญ: การแก้ไขปัญหาความยากจน, เบ็ดเสร็จและแม่นยำ, การพัฒนาพื้นที่เชิงบูรณาการ

Abstract

This research consists purposes were to 1. support the creation of poverty data system and the monitoring of poverty alleviation assistance in Mukdahan province 2. design mechanisms, research methodologies, and tools for area-based development in supporting poverty alleviation works in Mukdahan province 3. monitor and analyze data on the poor as well as foster area-based development mechanisms for poverty alleviation in Mukdahan province and 4. synthesize both area-based data at household level and area-based works for poverty alleviation in Mukdahan province in order to make area-based policy recommendations. is a combination of qualitative and quantitative research. The research tools were questionnaires and interview forms. A total of 3,320 households were sampled using Taro Yamane's formula at an error level of 0.05, and the target group of 50 people was selected by selective means. The data collected from the questionnaire were analyzed using descriptive statistics consisting of percentage, mean, standard deviation. and use the information gathered from various documents and interview forms to content analysis The results showed that 1) poverty data systems were supported by paying field visits to 5,060 targeted households for collecting data, which were later recorded in area-based work support systems for comprehensive and precise poverty alleviation (www.livingonnewpace.com) 2) The area development tools included poor household database systems in both livingonnewpace and pppconnect, which were analyzed. The research clinic was established in order to pass on data and poverty assistance to other relevant agencies for further actions 3) The Memorandum of Understanding (MOU) on poverty alleviation was made in order to disseminate poor household data for the purpose of collaboration with other public agencies, state enterprises and private sectors (in the total of 6 ministries and 8 entities) and 4) The Japanese sweet potato cultivation pilot project for poverty alleviation was introduced to 60 people in 2 communities: Baan Kham Phak Kud and Baan Sa Wae in Koktum sub-district, Dong Luang district. Policy recommendations for poverty alleviation in Mukdahan province were made and incorporated in Mukdahan Provincial 5-Year Development Plan 2023-2027.

Keywords: Poverty Alleviation, Comprehensive and Precise, Integrated Area Development

บทนำ

ปัญหาความยากจนถือได้ว่าเป็นปัญหาที่สำคัญในอันดับแรก ๆ ของประเทศไทย ซึ่งเป็นทั้งปัญหาเชิงระบบและเชิงโครงสร้างในระดับชาติ อีกทั้งยังส่งมาเป็นระยะเวลายาวนาน แม้ว่าทุกรัฐบาลได้พยายามที่จะหาแนวทางในการแก้ไขปัญหาความยากจนของประชาชนโดยมีการสนับสนุนงบประมาณให้กับหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้ดำเนินการจัดปัญหาความยากจนให้ครอบคลุมทั่วถึงทั้งประเทศและประสบความสำเร็จ รวมทั้งช่วยลดปริมาณครัวเรือนยากจนลงได้ แต่รูปแบบในการบริหารจัดการทั้งแผนงานโครงการงบประมาณต่าง ๆ รวมถึงหน่วยงานยังคงเป็นไปแบบแยกดำเนินการ ต่างคนต่างปฏิบัติหน้าที่ หรืออาจเรียกว่าต่างคนต่างทำ จึงทำให้การดำเนินงานขจัดความยากจนขาดพลังในการขับเคลื่อนในการแก้ไขปัญหา และประชาชนยังคงไม่ได้รับความช่วยเหลือในการแก้ไขปัญหาความยากจนได้อย่างเต็มที่ อีกทั้งปัญหาที่เกิดขึ้นในแต่ละพื้นที่นั้นถือได้ว่าประชาชนเป็นผู้ที่รู้และเข้าใจ

ปัญหานั้นมากที่สุดรวมทั้งเป็นผู้ที่ได้รับความเดือดร้อนอย่างแท้จริง จึงเห็นควรทำให้ประชาชนเป็นผู้แก้ไขปัญหาของตนเองโดยที่มีหน่วยงานของรัฐให้การสนับสนุนช่วยเหลือ (พริชาร์ด สมะ, 2559)

หน่วยบริหารและจัดการทุนด้านการพัฒนาระดับพื้นที่ (บพท.) รับผิดชอบใน Platform ที่ 14 การจัดความยากจนแบบเบ็ดเสร็จและแม่นยำ ที่มุ่งสร้างการเปลี่ยนแปลงในพื้นที่จังหวัดให้เกิดการบูรณาการความร่วมมือ โดยใช้ข้อมูลความรู้และเสริมสร้างขีดความสามารถของมหาวิทยาลัยในการสร้างความรู้เพื่อตอบโจทย์การพัฒนาของพื้นที่สู่การเติบโตอย่างยั่งยืน (Sustainable Growth) ภายใต้ความท้าทายใหม่ วิทยาลัยชุมชนมุกดาหาร ในฐานะสถาบันอุดมศึกษา จึงเห็นความสำคัญของการสนับสนุนการจัดทำระบบข้อมูลความยากจนและติดตามการช่วยเหลือในการแก้ปัญหาความยากจนของจังหวัดมุกดาหาร รวมถึงการติดตามวิเคราะห์ และหนุนเสริมกลไกการพัฒนาเชิงพื้นที่ของจังหวัดมุกดาหาร สังเคราะห์ข้อมูลพื้นที่ระดับครัวเรือน เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพของระบบสงเคราะห์ของกลุ่มครัวเรือนยากจนที่ไม่สามารถช่วยเหลือตัวเองได้ให้สามารถเข้าถึงระบบสงเคราะห์และช่วยเหลือ และหาแนวทางในการพัฒนาส่งเสริมในการเพิ่มศักยภาพของครัวเรือนที่ยากจนตลอดจนชุมชนในการพึ่งพาตนเองและปรับตัวให้เท่าทันการเปลี่ยนแปลง ในระดับการจัดการได้ในพื้นที่ และส่งต่อแนวทางการแก้ปัญหาและเป็นแรงหนุนต่อการพัฒนาในด้านอื่น ๆ โดยมุ่งหวังการพัฒนาคนในมิติต่าง ๆ เพื่อแก้ปัญหาความยากจนจากจังหวัดมุกดาหารมีความก้าวหน้าในการพัฒนาคนด้านรายได้เป็นลำดับที่ 57 ของระดับดัชนีที่ 0.5796 (หน่วยบริหารและจัดการทุนด้านการพัฒนาระดับพื้นที่, 2563)

การพัฒนาเพื่อลดความยากจนให้บรรลุตามเป้าหมายของ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 นั้นให้ความสำคัญกับการเจาะจงกลุ่มเป้าหมายและพื้นที่เป้าหมายในการแก้ไขปัญหาความยากจน โดยเฉพาะกลุ่มเป้าหมายประชาชนผู้มีรายได้น้อย ซึ่งสำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) ร่วมกับศูนย์เทคโนโลยีอิเล็กทรอนิกส์และคอมพิวเตอร์แห่งชาติ (สวทช.) ได้พัฒนาระบบเบื้องต้นบริหารจัดการข้อมูลการพัฒนาคนแบบชี้เป้า TMAP (Thai People Map and Analytics Platform) เพื่อเป็นเครื่องมือในการบริหารจัดการข้อมูลพัฒนาคนแบบชี้เป้า รวมถึงเป็นระบบที่สามารถระบุปัญหาความยากจนในระดับบุคคล ครัวเรือน ชุมชน พื้นที่ จังหวัด และประเทศ ซึ่งทำให้การแก้ปัญหาตรงกับกลุ่มเป้าหมายมากขึ้น และสามารถออกแบบนโยบาย โครงการในการแก้ปัญหาให้ตรงกับความต้องการหรือสภาพปัญหาได้ ทั้งนี้ หลักการทำงานของฐานข้อมูล TP-Map คือ อาศัยข้อมูลจากหลายแหล่งมายืนยันซึ่งกันและกัน โดยในปัจจุบันใช้สมมติฐานว่าคนที่ได้รับการสำรวจว่าจน (Survey-Based) และยังมีมาลงทะเบียนว่าจนอีกด้วย (Register-Based) น่าจะเป็นคนจนเป้าหมายที่ต้องการความช่วยเหลือเร่งด่วน ดังนั้น TP-MAP จึงตั้งต้นโดยใช้ข้อมูลความจำเป็นพื้นฐาน (จปฐ.) จากกรมการพัฒนาชุมชน และข้อมูลผู้ลงทะเบียนสวัสดิการแห่งรัฐจากกระทรวงการคลัง มายืนยันซึ่งกันและกัน หรืออีกนัยหนึ่ง “คนจนเป้าหมาย” ใน TP-MAP ก็คือคนจนใน จปฐ. ที่ลงทะเบียนสวัสดิการแห่งรัฐ ผลการประเมินความก้าวหน้าการพัฒนาคนในด้านรายได้ เป็นดัชนีที่สะท้อนเรื่องสถานะด้านการเงินหรือฐานะ ทางเศรษฐกิจของคน โดยมีตัวชี้วัด 4 ตัวชี้วัด ประกอบด้วย 1) รายได้เฉลี่ยของครัวเรือน 2) สัดส่วนประชากรยากจน 3) ร้อยละของครัวเรือนที่มีหนี้สินเพื่อการอุปโภคบริโภค 4) ค่าสัมประสิทธิ์ความไม่เสมอภาคของรายได้ (Gini Coefficient) พบว่าจังหวัดมุกดาหาร อยู่ในอันดับที่ 69 จาก 77 จังหวัด (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2562) ค่าดัชนีความก้าวหน้าของคน (Human Achievement Index: HAI) อยู่ที่ 0.4233 โดยมี “คนจนเป้าหมาย” คือ จำนวน”คนจนเป้าหมาย” หรือ จำนวนคนจน (จปฐ.) ที่ลงทะเบียนสวัสดิการแห่งรัฐ จำนวน 4,567 คน จากประชากรที่สำรวจ 245,850 คน ในปี 2562 จากฐานข้อมูล TMAP ซึ่งฐานข้อมูล TMAP เป็นการทำงานร่วมกันระหว่างสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) และศูนย์เทคโนโลยีอิเล็กทรอนิกส์และคอมพิวเตอร์แห่งชาติ (เนคเทค-สวทช.)

จังหวัดมุกดาหารมีดัชนีความก้าวหน้าคน (Human Achievement Index: HAI) ในระดับต่ำของจำนวน 8 ด้าน จากข้อมูลการรายงาน สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ปี 2562 คือ จากการวัดความก้าวหน้าในการพัฒนาคนด้านสุขภาพ การศึกษา ชีวิตการทำงาน รายได้ ที่อยู่อาศัยและสภาพแวดล้อม ชีวิตครอบครัวและชุมชน การคมนาคมและการสื่อสาร

และด้านการมีส่วนร่วมจังหวัดมุกดาหาร มีความก้าวหน้าด้านการพัฒนาคนในลำดับที่ 69 ของประเทศไทย (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2562)

ดังนั้น วิทยาลัยชุมชนมุกดาหาร ซึ่งเป็นหน่วยงานทางการศึกษาระดับอุดมศึกษาแห่งเดียวในจังหวัดมุกดาหาร ที่ได้รับมอบหมายและได้รับทุนจากหน่วยบริหารและจัดการทุนด้านการพัฒนาระดับพื้นที่ (บพท.) สัญญาเลขที่ A13F630042 โครงการวิจัยเพื่อพัฒนาพื้นที่เพื่อแก้ไขปัญหาความยากจนแบบเบ็ดเสร็จและแม่นยำในพื้นที่จังหวัดมุกดาหาร ซึ่งมี ดร.ทิวากร เหล่าลีลา ครูเชี่ยวชาญ วิทยาลัยชุมชนมุกดาหาร เป็นหัวหน้าโครงการในครั้งนี้ โดยมีเป้าประสงค์เพื่อให้ประชาชนได้รับการพัฒนาศักยภาพให้สามารถพึ่งตนเองได้ มีรายได้ที่เพียงพอต่อการดำรงชีวิต และมีการกระจายรายได้ที่เป็นธรรมเพื่อให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น สัดส่วนคนจนลดลงอย่างต่อเนื่อง วิทยาลัยชุมชนมุกดาหารยังเป็นหน่วยงานกลางในการส่งต่อข้อมูลความยากจนไปยังหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องให้ได้รับการช่วยเหลือในส่วนที่เกี่ยวข้องต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อสนับสนุนการจัดทำระบบข้อมูลความยากจน และติดตามการช่วยเหลือในการแก้ไขปัญหาความยากจนของจังหวัดมุกดาหาร
2. เพื่อออกแบบกลไก กระบวนการวิจัย และเครื่องมือในการพัฒนาเชิงพื้นที่เพื่อสนับสนุนการทำงานช่วยเหลือแก้ไขปัญหาความยากจนของจังหวัดมุกดาหาร
3. เพื่อติดตาม วิเคราะห์ ข้อมูลคนจน และหนุนเสริมกลไกพัฒนาเชิงพื้นที่เพื่อแก้ไขปัญหาความยากจนของจังหวัดมุกดาหาร
4. เพื่อสังเคราะห์ข้อมูลพื้นที่ระดับครัวเรือน และการทำงานเชิงพื้นที่แก้ไขปัญหาความยากจนจังหวัดมุกดาหาร เพื่อจัดทำข้อเสนอแนะเชิงนโยบายเชิงพื้นที่

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยแบบผสมผสานระหว่างการวิจัยเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ (Mixed Methods) โดยมีวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และกลุ่มเป้าหมาย

1.1 ประชากร ได้แก่ จังหวัดมุกดาหารทั้งจังหวัดมีครัวเรือนยากจน (จปฐ.) จำนวน 3,320 ครัวเรือน จากคนที่ได้รับการสำรวจ (จปฐ.) 245,850 คน คนยากจน (จปฐ.) 11,195 คน และคนจนเป้าหมาย คือ คนจนตามข้อมูล จปฐ. ที่ไปลงทะเบียนสวัสดิการแห่งรัฐ 4,567 คน ในปี 2562

1.2 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ครัวเรือนยากจน จำนวน 3,320 ครัวเรือน ที่ได้มาจากการคำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้สูตร ทาโร่ ยามาเน่ (1973) ที่ระดับความคลาดเคลื่อน 0.05 โดยการสุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ (Sampling Random)

1.3 กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ ตัวแทนครัวเรือนยากจน จำนวน 50 ครัวเรือน ที่มาจากการเลือกแบบเจาะจง

2. เครื่องมือในการวิจัย ได้แก่ 1) แบบสัมภาษณ์ (Interview) 2) แบบสอบถาม (Questionnaire) โดยแบบสอบถาม (Questionnaire) ประกอบด้วย ตอนที่ 1 สถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ตอนที่ 2 แบบสอบถามออกแบบกลไกกระบวนการวิจัย และเครื่องมือในการพัฒนาเชิงพื้นที่เพื่อสนับสนุนการทำงานช่วยเหลือแก้ไขปัญหาความยากจนของจังหวัดมุกดาหาร เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ และตอนที่ 3 ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะอื่น ๆ มีลักษณะเป็นแบบปลายเปิด (Open Ended) ตลอดจน ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามมาหาคุณภาพภาพของเครื่องมือ ได้แก่ 1) นำแบบสอบถามพบที่ปรึกษาและดำเนินการปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำ 2) นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วเสนอนำเสนอผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน เพื่อตรวจสอบความสอดคล้องของเนื้อหาโดยหาค่าความสอดคล้องของวัตถุประสงค์กับข้อคำถาม (Index of Item-

Objective Congruence: IOC) (ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ, 2543, น.249) พบว่ามีค่า IOC ระหว่าง 0.80–1.00 และ 3) การทดลองใช้เครื่องมือกับประชากรที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 ชุด ซึ่งผลการประเมินมีอำนาจจำแนกระหว่าง 0.25–0.75 และหาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามโดยวิธีของ Cronbach (1951, p.274; อ้างในบุญชม ศรีสะอาด, 2558) ซึ่งผลการประเมินค่าความเชื่อมั่นมีค่าความเชื่อมั่น 0.95

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ การเก็บรวบรวมข้อมูลจาก 1) ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) คือ เป็นข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกกับกลุ่มเป้าหมาย และการใช้แบบสอบถามกับกลุ่มตัวอย่าง 2) ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) คือ เป็นข้อมูลที่ได้จากการรวบรวมข้อมูลเอกสารต่าง ๆ (Document Research) อาทิ หนังสือ ตำรา เอกสารวิชาการ งานวิจัย และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ที่เกี่ยวข้อง เป็นต้น

4. การวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ การวิเคราะห์ข้อมูลแบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ 1) การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยการนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกกับกลุ่มเป้าหมายและการรวบรวมข้อมูลเอกสารต่าง ๆ มาวิเคราะห์ในเชิงเนื้อหา (Content Analysis) 2) การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ โดยการนำข้อมูลที่ได้จากการแจกแบบสอบถามมาวิเคราะห์โดยใช้โปรแกรมทางสถิติ

5. สถิติที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ โปรแกรมสถิติสำเร็จรูปเชิงพรรณนา ประกอบด้วย ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่องการพัฒนาพื้นที่เชิงบูรณาการแบบร่วมมือเพื่อแก้ไขปัญหาความยากจนแบบเบ็ดเสร็จและแม่นยำการณศึกษาพื้นที่จังหวัดมุกดาหาร สามารถสรุปผลการวิจัยได้ ดังนี้

1. การสนับสนุนการจัดทำระบบข้อมูลความยากจน และติดตามการช่วยเหลือในการแก้ไขปัญหาความยากจนของจังหวัดมุกดาหาร

ผลการวิจัยพบว่า การสนับสนุนการจัดทำระบบข้อมูลความยากจน และติดตามการช่วยเหลือในการแก้ไขปัญหาความยากจนโดยการค้นหาสอบถาม ลงพื้นที่เก็บข้อมูลกับกลุ่มเป้าหมายจำนวน 5,060 ครัวเรือน แล้วทำการเก็บรวบรวมแบบสอบถามเพื่อนำไปบันทึกข้อมูลในระบบสนับสนุนการทำงานเชิงพื้นที่เพื่อการแก้ไขปัญหาความยากจนแบบเบ็ดเสร็จและแม่นยำ (livingonnewpace) และระบบข้อมูลครัวเรือนยากจนระดับพื้นที่ โดยกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (อว.) (pppconnect) ซึ่งแสดงผลเป็นกราฟแสดงผลการสำรวจข้อมูล ปัญหา ศักยภาพและวิเคราะห์ข้อมูลศักยภาพเดิมของข้อมูลปัญหาความยากจนในพื้นที่จังหวัดมุกดาหาร ทำให้เกิดระบบข้อมูลความยากจนในระดับพื้นที่ของจังหวัดมุกดาหาร

2. การออกแบบกลไก กระบวนการวิจัย และเครื่องมือในการพัฒนาเชิงพื้นที่เพื่อสนับสนุนการทำงานช่วยเหลือแก้ไขปัญหาความยากจนของจังหวัดมุกดาหาร

ผลการวิจัยพบว่า ผลที่ได้จากการสนับสนุนการจัดทำระบบข้อมูลความยากจนในระดับพื้นที่จังหวัดมุกดาหารทำให้คณะผู้วิจัยมีข้อมูลครัวเรือนยากจน 2 ระบบ คือ 1) ระบบสนับสนุนการทำงานเชิงพื้นที่เพื่อการแก้ไขปัญหาความยากจนแบบเบ็ดเสร็จและแม่นยำ (livingonnewpace) 2) ระบบข้อมูลครัวเรือนยากจนระดับพื้นที่ โดยกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (อว.) (pppconnect) จากนั้นจึงนำข้อมูลในระบบฐานข้อมูลทั้ง 2 มาวิเคราะห์ และได้จัดให้มีคลินิกวิจัยที่วิทยาลัยชุมชนมุกดาหาร เพื่อนำข้อมูลส่งต่อและช่วยเหลือคนจนให้หน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องได้ดำเนินการส่งต่อความช่วยเหลือต่อไป เช่น ด้านการซ่อมแซมที่อยู่อาศัย ใน ปี พ.ศ. 2564 ในพื้นที่ 7 อำเภอ ได้รับความช่วยเหลือจาก พอช. จำนวน 19 ตำบล 90 ครัวเรือน ได้รับความช่วยเหลือจาก พมจ. จำนวน 151 ครัวเรือน รวม 241 ครัวเรือน การส่งต่อการศึกษาทางด้านอาชีพ เพื่อแก้ไขในระยะยาวกับกองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา (กสศ.) มีนักศึกษาจากการสำรวจ จำนวน 22 คน

3. การติดตาม วิเคราะห์ และหนุนเสริมกลไกพัฒนาเชิงพื้นที่เพื่อแก้ไขปัญหาความยากจนของจังหวัดมุกดาหาร

ผลการวิจัยพบว่า ได้มีการจัดให้มีบันทึกข้อตกลงความร่วมมือ (MOU) ในการแก้ไขปัญหาความยากจนของจังหวัดมุกดาหาร ในการรับข้อมูลจากงานวิจัยเพื่อส่งต่อข้อมูลครัวเรือนยากจน เพื่อร่วมกับติดตาม วิเคราะห์ และช่วยเหลือครัวเรือนยากจนในระดับพื้นที่ให้กับหน่วยงานหน่วยงานราชการ ภาคเอกชน รัฐวิสาหกิจ จำนวน 6 กระทรวง 8 หน่วยงาน ได้แก่ 1) กระทรวงมหาดไทย 2) กระทรวงศึกษาธิการ 3) กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ 4) กระทรวงพาณิชย์ 5) กระทรวงอุตสาหกรรม 6) กระทรวงแรงงาน และ 8 หน่วยงาน ได้แก่ 1) เหล่ากาชาดจังหวัดมุกดาหาร 2) สำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดมุกดาหาร 3) สถาบันการเงิน 4) สโมสรไลออนส์มุกดาหาร 5) สมาคมเมือง 3 ธรรม 6) บริษัท โทรคมนาคมแห่งชาติ จำกัด (มหาชน) 7) เทศบาลตำบลกกตูม /องค์การบริหารส่วนตำบลกกแดง 8) สหกรณ์การเกษตรห้วยบางทราย จำกัด ซึ่งหน่วยงานต่าง ๆ ก็จะเข้าร่วมคลินิกวิจัย เพื่อประชุม ติดตาม วิเคราะห์ และรายงานความก้าวหน้าในการแก้ไขปัญหาความยากจนของจังหวัดมุกดาหาร

4. การสังเคราะห์ข้อมูลพื้นที่ระดับครัวเรือน และการทำงานเชิงพื้นที่ฐานแก้ไขปัญหาความยากจนจังหวัดมุกดาหาร เพื่อจัดทำข้อเสนอเชิงนโยบายเชิงพื้นที่

ผลการวิจัยพบว่า ได้มีการพัฒนานวัตกรรมโมเดลแก้จนหรือระบบและกลไกการแก้ไขปัญหาความยากจนฯ ได้พัฒนาระบบและกลไกการแก้ไขปัญหาความยากจนอย่างยั่งยืนในจังหวัดมุกดาหาร จากการดำเนินงานโครงการนำร่อง ได้บูรณาการการทำงานร่วมกับภาคีเครือข่ายในพื้นที่ในโครงการนำร่องประกอบด้วย สำนักงานเกษตรอำเภอองหลวง สำนักงานปฏิรูปที่ดินจังหวัดมุกดาหาร หน่วยงานระดับท้องถิ่น เช่น นายอำเภอองหลวง เทศบาลตำบลกกตูม มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด สำนักงานพัฒนาที่ดินจังหวัดมุกดาหาร สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอองหลวง สภาองค์กรชุมชนตำบลกกตูม ภาคเอกชน เช่น ออมสินฟาร์ม สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดมุกดาหาร เครือข่ายสภาองค์กรชุมชนจังหวัดมุกดาหาร สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดมุกดาหาร สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดมุกดาหาร โครงการส่งเสริมศิลปาชีพบ้านสวนแว้ง-นาโคกสูง อำเภอองหลวง จังหวัดมุกดาหาร สำนักงานจังหวัดมุกดาหาร สำนักงานเกษตรจังหวัดมุกดาหาร สำนักงานสถิติจังหวัดมุกดาหาร และสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดมุกดาหาร ได้กำหนดแนวทางการพัฒนาโครงการนำร่องโดยใช้หลักเกณฑ์ปัญหาและความต้องการของชุมชน และได้กำหนดพื้นที่โครงการนำร่อง คือ ตำบลกกตูม อำเภอองหลวง จำนวน 2 ชุมชนได้แก่ บ้านคำฝักกุดและบ้านสวนแว้ง ตำบลกกตูมอำเภอองหลวง ในด้านการสร้างงานและสร้างอาชีพจากศักยภาพหรือทุนทางกายภาพของชุมชน เช่น การแปรรูปสินค้าทางการเกษตรจำนวน 60 คน โดยได้กำหนดพื้นที่โครงการนำร่อง จำนวน 2 ชุมชน บ้านคำฝักกุด และบ้านสวนแว้ง ในตำบลกกตูมอำเภอองหลวง จังหวัดมุกดาหาร โดยการจัดทำแผนการตลาดและการพัฒนาสินค้าคือการปลูกมันเทศญี่ปุ่นรวมถึงการส่งเสริมการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชน ในด้านการสร้างงานและสร้างอาชีพจากศักยภาพหรือทุนทางกายภาพของชุมชน เช่น การแปรรูปสินค้าทางการเกษตร ในการพัฒนาการแก้ไขความยากจนด้วย แนวคิดการตลาดแก้จน และมันแก้จน โดยการจัดทำแผนการตลาด และการพัฒนาสินค้าคือการปลูกมันเทศญี่ปุ่น เป็นต้น

สรุปผลการวิจัย

การวิจัยเรื่องการพัฒนาพื้นที่เชิงบูรณาการแบบร่วมมือเพื่อแก้ไขปัญหาความยากจนแบบเบ็ดเสร็จและแม่นยำกรณีศึกษาพื้นที่จังหวัดมุกดาหาร ผู้วิจัยสามารถสรุปผลการวิจัยได้ ดังนี้

1. เพื่อสนับสนุนการจัดทำระบบข้อมูลความยากจน และติดตามการช่วยเหลือในการแก้ไขปัญหาความยากจนของจังหวัดมุกดาหาร พบว่า การสนับสนุนการจัดทำระบบข้อมูลความยากจน และติดตามการช่วยเหลือในการแก้ไขปัญหาความยากจนโดยการลงพื้นที่เก็บข้อมูลกับกลุ่มเป้าหมายจำนวน 5,060 ครัวเรือน แล้วทำการเก็บรวบรวมแบบสอบถามเพื่อนำไปบันทึกข้อมูลในระบบสนับสนุนการทำงานเชิงพื้นที่เพื่อการแก้ไขปัญหาความยากจนแบบเบ็ดเสร็จและแม่นยำ (livingonnewpace) และระบบข้อมูล

ครัวเรือนยากจนระดับพื้นที่ โดย กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (อว.) (pppconnect) ซึ่งแสดงผลเป็นกราฟแสดงผลการสำรวจข้อมูล ปัญหา ศักยภาพและวิเคราะห์ข้อมูลศักยภาพเดิมของข้อมูลปัญหาความยากจนในพื้นที่จังหวัดมุกดาหาร ทำให้เกิดระบบข้อมูลความยากจนในระดับพื้นที่ของจังหวัดมุกดาหาร

2. เพื่อออกแบบกลไก กระบวนการวิจัย และเครื่องมือในการพัฒนาเชิงพื้นที่เพื่อสนับสนุนการทำงานช่วยเหลือแก้ไขปัญหาความยากจนของจังหวัดมุกดาหาร พบว่า เครื่องมือในการพัฒนาพื้นที่ คือ ระบบฐานข้อมูลครัวเรือนยากจน livingonnewspace และ pppconnect จากนั้นจึงนำข้อมูลในระบบฐานข้อมูลทั้ง 2 มาวิเคราะห์ และได้จัดให้มีคลินิกวิจัย เพื่อส่งต่อข้อมูลและความช่วยเหลือคนจนให้หน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องได้ดำเนินการต่อไป

3. เพื่อติดตาม วิเคราะห์ ข้อมูลคนจน และหนุนเสริมกลไกพัฒนาเชิงพื้นที่เพื่อแก้ไขปัญหาความยากจนของจังหวัดมุกดาหาร พบว่า จัดให้มีบันทึกข้อตกลงความร่วมมือ (MOU) ในการแก้ไขปัญหาความยากจน เพื่อส่งต่อข้อมูลครัวเรือนยากจน เพื่อร่วมกันติดตาม วิเคราะห์ และช่วยเหลือครัวเรือนยากจนกับหน่วยงานหน่วยงานราชการ ภาคเอกชน รัฐวิสาหกิจ จำนวน 6 กระทรวง 8 หน่วยงาน

4. เพื่อสังเคราะห์ข้อมูลพื้นที่ระดับครัวเรือน และการทำงานเชิงพื้นที่แก้ไขปัญหาความยากจนจังหวัดมุกดาหาร เพื่อจัดทำข้อเสนอแนะเชิงนโยบายเชิงพื้นที่ พบว่า ได้กำหนดพื้นที่โครงการนำร่องในการแก้ไขปัญหาความยากจนโดยการปลูกมันเทศญี่ปุ่น คือ ตำบลกกตูม อำเภอดงหลวง จำนวน 2 ชุมชน ได้แก่ บ้านคำผักกูดและบ้านसानแก้ว จำนวน 60 คน และได้จัดทำข้อเสนอเชิงนโยบายในการแก้ไขปัญหาความยากจนในจังหวัดมุกดาหารเข้าไปในแผนพัฒนาจังหวัดมุกดาหารระยะ 5 ปี พ.ศ. 2566-2570

การอภิปรายผล

การวิจัยเรื่องการพัฒนาพื้นที่เชิงบูรณาการแบบร่วมมือเพื่อแก้ไขปัญหาความยากจนแบบเบ็ดเสร็จและแม่นยำกรณีศึกษาพื้นที่จังหวัดมุกดาหาร ปีงบประมาณ 2563 ผู้วิจัยสามารถอภิปรายผลได้ ดังนี้

1. การวิเคราะห์บริบทและสถานการณ์ความยากจนในจังหวัดมุกดาหาร ตามแนวคิด Livelihood Model ได้ผลการวิเคราะห์ทุนในทั้ง 5 ด้าน เรียงตามลำดับจากน้อยไปหามากดังนี้ 1) ทุนมนุษย์อ่านออกเขียนได้แต่ขาดการพัฒนาทางด้านอาชีพทางการเกษตรและอาชีพใหม่เพื่อต่อยอดจากอาชีพเดิมเช่นการแปรรูปสินค้าทางการเกษตร 2) ทุนธรรมชาติมีที่ดินทำกินแต่เป็น สปก. และ สทก. แต่ขาดแหล่งน้ำในการทำมาหากิน 3) การเงินมีเงินทุนและไม่มีหนี้สิน 4) ทุนกายภาพ มีไฟฟ้าและอินเทอร์เน็ตใช้ 5) ด้านทุนสังคมมีประสบการณ์ในการแก้ปัญหาที่ได้รับจากภาครัฐ สอดคล้องกับผลการวิจัยของพิมพ์ลิขิต แก้วหานาม และคณะ (2564) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง กลไกความร่วมมือเชิงพื้นที่เพื่อแก้ไขปัญหาความยากจน จังหวัดกาฬสินธุ์ ผลการศึกษาพบว่า จากการศึกษาปัญหาความยากจน ในการค้นหาปัญหาทุนมนุษย์ทั้ง 5 ด้าน ได้พบทุนมนุษย์ที่สำคัญ 3 ลำดับแรก ได้แก่ ด้านทุนมนุษย์กลุ่มเป้าหมายในครัวเรือน มีรายชื้อแต่ไม่อยู่อาศัย ต้องไปทำงานต่างจังหวัด ทั้งให้คนสูงวัย ผู้สูงอายุ และเด็กต้องอาศัยอยู่บ้านและไม่ค่อยมีอาชีพ รอคอยส่งเสียเงินกลับบ้านจากกลุ่มเป้าหมายในวัยแรงงานที่ไปทำงานต่างจังหวัด ซึ่งกลุ่มเป้าหมายส่วนใหญ่ไม่ค่อยมีทักษะอื่น ๆ ในการประกอบอาชีพนอกจากเกษตรกรรม รายได้ส่วนใหญ่ของกลุ่มตัวอย่างมาจากภาคเกษตรจึง มีปัญหาจากรายได้นอกภาคเกษตรน้อยมาก จึงส่งผลกระทบต่อทุนมนุษย์เป็นอย่างยิ่ง ด้านการเงิน รายได้หลักของกลุ่มตัวอย่าง มาจากรายได้จากภาคการเกษตร มีรายได้นอกภาคเกษตรน้อยมาก ซึ่งไม่มีอาชีพเสริม และกลุ่มตัวอย่างไม่มีการออม ซึ่งเกิดปัญหาทางด้านการเงิน เพราะขาดการวางแผนในการใช้เงิน ขาดการวางแผนในการใช้ชีวิต ด้านสังคม กลุ่มเป้าหมายส่วนใหญ่ ไม่เข้าร่วมกลุ่มกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชน เพราะอาชีพของกลุ่มตัวอย่างเป็นแบบหาเช้ากินค่ำ

2. การพัฒนาระบบค้นหา การสอบทานข้อมูล และการจัดกลุ่มคนจน กลุ่มเป้าหมายในการวิจัยจำนวน 4,660 ครัวเรือน โดยมีจำนวนคนจนจำนวน 11,296 คน มีครัวเรือนเพิ่มเติมนอกจากฐานข้อมูล TPMAF จำนวน 1340 ครัวเรือน รวมเป็น 5,060

ครัวเรือน สอดคล้องกับผลการวิจัยของพิมพ์ลิขิต แก้วหานาม และคณะ (2564) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง กลไกความร่วมมือเชิงพื้นที่เพื่อแก้ไขปัญหาความยากจน จังหวัดกาฬสินธุ์ ผลการศึกษาพบว่า กรณีที่พบคนจนตกสำรวจ ทีมวิจัยได้สำรวจข้อมูล ได้ลงพื้นที่เก็บข้อมูลโดยมหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์ได้ทำหนังสือขออนุญาตให้นักวิจัยลงพื้นที่ ก่อนจะลงพื้นที่แต่ละชุมชนต้องไปรายงานตัวต่อผู้ใหญ่บ้านหรือกำนันก่อน เพื่อชี้แจงวัตถุประสงค์ของโครงการ และขอความอนุเคราะห์ให้ผู้นำชุมชนประชาสัมพันธ์และอำนวยความสะดวกในการลงเก็บข้อมูลในพื้นที่ เพื่อสร้างความเข้าใจกับกลุ่มเป้าหมายในการวิจัยเพื่อการอำนวยความสะดวกและให้ความร่วมมือในการตอบแบบสอบถามงานวิจัยเชิงลึกเพื่อให้ได้ผลงานวิจัยออกมาได้คุณภาพมากที่สุด โดยแต่ละพื้นที่มีคนจนที่ตกสำรวจ ข้อมูลที่ยังไม่เป็นปัจจุบัน หรือมีการย้ายถิ่นมาจากแหล่งใหม่ ซึ่งการเก็บข้อมูลสำรวจและสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมายเพิ่มเติมนี้ ได้ผ่านการพิจารณาและตรวจสอบรายชื่อจากผู้ใหญ่บ้าน กำนัน จากรายชื่อกลุ่มเป้าหมายจาก TPMAP/KHM ที่นักวิจัยได้นำไปเสนอ พบว่ามีการตกสำรวจจริง ในการนี้ผู้นำชุมชน อาสาสมัครสาธารณสุข จึงได้เสนอรายชื่อกลุ่มเป้าหมายเพิ่มเติมและเซ็นรับรองเพื่อให้ นักวิจัยเก็บข้อมูลเพิ่มเติม เพิ่มข้อมูลเข้าสู่ในระบบ และแจ้งไปยังตำบลและอำเภอต่อไป ซึ่งในงานวิจัยครั้งนี้ สามารถเก็บกลุ่มเป้าหมายเพิ่มเติมได้ 271 ราย สามารถเก็บเพิ่มเติมได้คิดเป็นร้อยละ 100 ของกลุ่มเป้าหมายเพิ่มเติม

3. การพัฒนาระบบการส่งต่อและช่วยเหลือคนจน ได้ดำเนินการส่งต่อความช่วยเหลือด้านการซ่อมแซมที่อยู่อาศัย ในปี พ.ศ. 2564 ในพื้นที่ 7 อำเภอ ได้รับ พอช. จำนวน 19 ตำบล 90 ครัวเรือน ได้รับจาก พมจ. จำนวน 151 ครัวเรือน รวม 241 ครัวเรือน การส่งต่อการศึกษาทางด้านอาชีพ เพื่อแก้ไขในระยะยาวกับ กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา (กสศ.) มีนักศึกษาจากการสำรวจ จำนวน 22 คน/ครัวเรือนคนจน สอดคล้องกับผลการวิจัยของพิมพ์ลิขิต แก้วหานาม และคณะ (2564) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง กลไกความร่วมมือเชิงพื้นที่เพื่อแก้ไขปัญหาความยากจน จังหวัดกาฬสินธุ์ ผลการศึกษาพบว่า การจัดตั้งศูนย์ปฏิบัติการโครงการ Kalasin Happiness Model: คนกาฬสินธุ์ไม่ทิ้งใครไว้ข้างหลัง มีคณะกรรมการในการดำเนินงานในพื้นที่ ทั้งระดับจังหวัด ระดับอำเภอ ซึ่งเป็นหน่วยงานในการปฏิบัติ ประกอบด้วย นายอำเภอ เป็นประธานอำนวยการ ปลัดอำเภอหัวหน้ากลุ่มงานบริหารงานปกครอง เป็นรองประธานกรรมการฯ พัฒนาการอำเภอ เป็นกรรมการ/เลขานุการ และสาธารณสุขอำเภอ เป็นกรรมการ/เลขานุการร่วม รวมทั้งส่วนราชการในพื้นที่ เช่น สถานีตำรวจ สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย (กศน.) สำนักงานเกษตรอำเภอ สำนักงานปศุสัตว์อำเภอ ที่ดินอำเภอ โรงพยาบาล สำนักงานท้องถิ่นอำเภอ ประธานกลุ่มสถานศึกษา สถาบันการศึกษา องค์การบริหารส่วนท้องถิ่น ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร สหกรณ์การเกษตรอำเภอ กำนันทุกตำบล ร้านค้าห้างร้านภาคเอกชนในพื้นที่ร่วมเป็นกรรมการ เริ่มดำเนินการในปี 2561 จากนโยบายของอดีตผู้ว่าราชการจังหวัดกาฬสินธุ์ นายไกรสร กองฉลาด ได้ดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง ปัจจุบันที่มีครัวเรือนเข้าร่วมโครงการ 154 ครัวเรือน หลังจากจัดกลุ่มประเภทและวิเคราะห์ศักยภาพแล้ว จะดำเนินการส่งต่อไปยังหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อเข้าสู่กระบวนการแก้ไขปัญหา (แผนปฏิบัติการ Kalasin Happiness Model คนกาฬสินธุ์ไม่ทิ้งใครไว้ข้างหลัง พ.ศ.2561 –2564) ได้แก่ 1. ด้านที่อยู่อาศัย โดยระดมทุนงบประมาณกับทุกภาคส่วนในอำเภอ ในการสร้างบ้านให้กับครัวเรือนยากจน การซ่อมแซมบ้าน และแจกถุงยังชีพให้กับผู้ยากไร้ 2. ด้านการส่งเสริมอาชีพการให้เข้าร่วมอบรมพัฒนาอาชีพ การเข้าร่วมกิจกรรมโครงการลดรายจ่าย เพิ่มรายได้ ภายใต้งบประมาณเศรษฐกิจพอเพียง โดยมีสำนักงานพัฒนาชุมชนเป็นกลไกหลักในการดำเนินงาน หากครัวเรือนใดที่มีที่ดินทำกิน จะมีการส่งเสริมด้านการเกษตร เช่น โครงการ Smart Farmer การส่งเสริมด้านการเลี้ยงสัตว์ การเลี้ยงไก่ ไข่ สนับสนุนพันธุ์พืช พันธุ์ข้าว จะเป็นสำนักงานปศุสัตว์และสำนักงานเกษตร เป็นกลไกหลัก 3. ด้านสุขภาพส่งต่อให้กับกลไกในพื้นที่ เช่น อสม., อพส., Care Manager, Care Giver ดำเนินการออกเยี่ยมบ้านและดูแลด้านสุขลักษณะ รวมถึงการดูแลสุขภาพเบื้องต้น และส่งต่อไปยังโรงพยาบาลเมื่อเกิดกรณีต้องเข้าสู่กระบวนการรักษา 4. ด้านอื่น ๆ เช่น การศึกษา โดยช่วยเหลือในรูปของทุนการศึกษาให้กับบุตรหลานในครอบครัว และหากสมาชิกในครอบครัวต้องการศึกษาต่อจะดำเนินการส่งต่อไปยังหน่วยงานการศึกษา เช่น กศน. ในระดับอำเภอ โดยรูปแบบการดำเนินงานของอำเภอห้วยผึ้งจะเป็นลักษณะการ “ส่งต่อ” และสร้างความร่วมมือกับหน่วยงานใน

ระดับพื้นที่ สนับสนุนการทำงานเชื่อมงานในหน้าที่หลักในการแก้ไขปัญหาาร่วมกัน โดยให้กลไกในระดับพื้นที่ คือ ผู้นำชุมชนและคณะกรรมการหมู่บ้านสำรวจครัวเรือนที่เข้าข่ายตามเกณฑ์คนยากจน เป็นต้น

4. การพัฒนานวัตกรรม/โมเดลแก้งาน/ระบบและกลไกการแก้ไขปัญหาความยากจนฯ ได้พัฒนาระบบและกลไกการแก้ไขปัญหาความยากจนอย่างยั่งยืนในจังหวัดมุกดาหาร จากการดำเนินงานโครงการนำร่อง ได้บูรณาการทำงานร่วมกับภาคีเครือข่ายในพื้นที่ในโครงการนำร่องประกอบด้วย สำนักงานเกษตรอำเภอหนองหลวง สำนักงานปฎิรูปที่ดินจังหวัดมุกดาหาร หน่วยงานระดับท้องถิ่น เช่น นายอำเภอหนองหลวง เทศบาลตำบลกกตูม มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด สำนักงานพัฒนาที่ดินจังหวัดมุกดาหาร สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอหนองหลวง สภาองค์กรชุมชนตำบลกกตูม ภาคเอกชน เช่น ออมสินฟาร์ม สำนักงานพัฒนาสังคม และความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดมุกดาหาร เครือข่ายสภาองค์กรชุมชนจังหวัดมุกดาหาร สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดมุกดาหาร สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดมุกดาหาร โครงการส่งเสริมศิลปาชีพบ้านसानแว-นาโคกกุง อำเภอหนองหลวง จังหวัดมุกดาหาร สำนักงานจังหวัดมุกดาหาร สำนักงานเกษตรจังหวัดมุกดาหาร สำนักงานสถิติจังหวัดมุกดาหาร และสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดมุกดาหาร สอดคล้องกับผลการวิจัยของพิมพ์ลิขิต แก้วหานาม และคณะ (2564) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง กลไกความร่วมมือเชิงพื้นที่เพื่อแก้ไขปัญหาความยากจน จังหวัดกาฬสินธุ์ ผลการศึกษาพบว่า กลไกการสร้างความร่วมมือ ทั้งกับหน่วยงานราชการ และภาคีอื่นให้มาร่วมทำงาน การสร้างความร่วมมือกับหน่วยงานราชการและภาคีในการทำงานระดับพื้นที่มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์ได้ดำเนินการ สร้างความร่วมมือใน 2 ลักษณะ คือ 1) การสร้างความร่วมมือแบบทางการ ผ่านคำสั่งทางปกครอง ในกรณีที่จังหวัดเป็นผู้ขับเคลื่อนนโยบาย และการทำหนังสือเชิญของหน่วยงานในระดับเดียวกันเพื่อขอความร่วมมือในการเป็นภาคี ความร่วมมือ และ 2) การสร้างความร่วมมือแบบไม่เป็นทางการผ่านเครือข่ายที่เกิด จากการสร้างวงเสวนา การประชุมในสภากาแฟ และชุมชนนักปฏิบัติ (Community of Practice) เกิดเป็นความสัมพันธ์ส่วนตัวและนำมาซึ่งการประสานงานที่ไม่เป็นทางการระหว่างหน่วยงาน ผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่ากลไกในการขับเคลื่อนความร่วมมือเพื่อแก้ไขปัญหาความยากจน ซึ่งเป็นปัญหาที่ซับซ้อนจำเป็นต้องใช้ความร่วมมือในทั้ง 2 ลักษณะ คือ ความร่วมมือที่เป็นทางการ และไม่เป็นทางการเพื่อให้นโยบายสามารถนำไปปฏิบัติได้บรรลุวัตถุประสงค์ทางนโยบาย

ข้อเสนอแนะการวิจัย

1. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งนี้

1.1 ปัญหาจากทุนการเงิน เกิดจากการมีอาชีพและรายได้ไม่มั่นคง ได้เสนอโครงการยกระดับการฝึกอาชีพของครัวเรือนยากจนในจังหวัดมุกดาหาร

1.2 ปัญหาจากทุนทรัพยากรธรรมชาติ เกิดจากการตกงานในสถานการณ์โรคระบาดไวรัสโควิด ได้เสนอโครงการพัฒนาครัวเรือนยากจนที่ตกงานจากสถานการณ์โควิดในจังหวัดมุกดาหาร

1.3 ปัญหาจากทุนสังคม เกิดจากการเกษตรล้าหลังด้านเทคโนโลยีการผลิตและการตลาดในลักษณะการรวมกลุ่มอาชีพในชุมชน ได้เสนอโครงการพัฒนาเทคโนโลยีการผลิตและการตลาดทางการเกษตรสมัยใหม่ในจังหวัดมุกดาหาร

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรต่อยอดการค้นหาและสอบถามข้อมูลคนจนที่ทำให้ได้ข้อมูลที่มีคุณภาพครบทั้ง 100% ในจังหวัดมุกดาหาร

2.2 ควรมีการวิเคราะห์และส่งต่อความช่วยเหลือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งในส่วนพื้นที่ ส่วนจังหวัดและส่วนกลางอย่างมีประสิทธิภาพให้ได้ 100% ในจังหวัดมุกดาหาร

2.3 ควรมีการพัฒนาโมเดลแก้งานในการแก้ไขปัญหาความยากจนอย่างเบ็ดเสร็จและยั่งยืนในจังหวัดมุกดาหาร

2.4 ควรมีการพัฒนากระบวนการหนุนเสริม และพัฒนาข้อเสนอเชิงนโยบาย หรือเชื่อมโยงให้เกิดแผนพัฒนาเพื่อการแก้ไขปัญหาความยากจนระดับพื้นที่ในจังหวัดมุกดาหาร

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยนี้ สำเร็จสมบูรณ์ได้ด้วยการสนับสนุนจากหน่วยบริหารและจัดการทุนด้านการพัฒนาระดับพื้นที่ (บพท.) สำนักงานนโยบายการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรมแห่งชาติ (สอวช.) กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (อว.) จังหวัดมุกดาหาร สถาบันวิทยาลัยชุมชน และวิทยาลัยชุมชนมุกดาหาร ในโครงการวิจัยเพื่อพัฒนาพื้นที่เชิงบูรณาการแบบร่วมมือเพื่อแก้ไขปัญหาความยากจนแบบเบ็ดเสร็จและแม่นยำกรณีศึกษาพื้นที่จังหวัดมุกดาหาร ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2563 ที่กรุณาให้ความช่วยเหลือเป็นอย่างดีจากทีมที่ปรึกษาวิจัยกลาง ที่ได้กรุณาให้คำปรึกษาแนะนำและตรวจสอบแก้ไขได้อย่างดียิ่ง จนสำเร็จไปได้ด้วยดี

เอกสารอ้างอิง

- พิมพ์ลิขิต แก้วหานาม และคณะ. (2564). กลไกความร่วมมือเชิงพื้นที่เพื่อแก้ไขปัญหาความยากจนจังหวัดกาฬสินธุ์. *วารสารการบริหารปกครอง (Governance Journal)*, 1(2), น.260
- บุญชม ศรีสะอาด และคณะ. (2558). *พื้นฐานการวิจัยการศึกษา*. (พิมพ์ครั้งที่ 7). กาฬสินธุ์: ตักสิลาการพิมพ์.
- พาริชาร์ สมะ. (2559). *ศึกษาการแก้ไขปัญหาความยากจนตามโครงการการบริหารจัดการครัวเรือน ยากจนแบบบูรณาการอำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี*. สืบค้นเมื่อ 5 กันยายน 2563, จาก http://intra.polsci.pn.psu.ac.th/edu_sha/filessha/03-06-2015_09-29-02_2-11.pdf
- ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ. (2543). *การวัดด้านจิตพิสัย*. กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาสน์.
- หน่วยบริหารและจัดการทุนด้านการพัฒนาระดับพื้นที่. (2563). *เอกสารประกอบการประชุม*. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานนโยบายการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรมแห่งชาติ
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2562). *จากปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การปฏิบัติกว่า 1 ทศวรรษ*. สืบค้นเมื่อ 20 พฤษภาคม 2564, จาก <http://www.pssgroup.moi.go.th/pdf/Sufficiency%20economy/1%20decade>
- สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2562). *ดัชนีความก้าวหน้าของคน ประจำปี 2562*. กรุงเทพมหานคร
- Yamane Taro. (1973). *Statistic: An introductory and lysis*. (2nd/ed). New York: Harpar and row.